

חוף השקיות

מה אתם לוקחים אתכם כשאתם הולכים לים? אפשר לשער במידה רבה של ביטחון שיש לכם בתיק מגבת, מחצלת או שמיכה לפריסה על החול, קרם הגנה, משקפי שמש, וודאי גם מצופים ומשקפת שחייה אם לקחתם אתכם את הילדים; אולי גם צלייה או שמשיה כדי להנעים את השהות תחת השמש הקופחת. כל אלה ודאי יחזרו אל התיק שלכם בבטחה בסוף הביולוי, עייפים אך מרוצים - ממש כמותכם. אבל מה קורה לבקבוק המים או השתייה הקלה, לקשיות, לכוסות החד-פעמיות, עטיפת הארטיק או הבמבה שקניתם לילדים? כל אלה נשארים פעמים רבות על החול, נטושים בשמש מאחורכם, וחלקם גם יתעופפו ברוח אל תוך הים וירחיקו עד לחופיהן של מדינות זרות, או במקרה הגרוע יותר - לקיבותיהם של בעלי חיים ימיים שונים. רובה המוחלט של הפסולת שמוצאים בחופי ישראל [עשויה פלסטיק](#) - שהפך כבר מזמן לאחד המטרדים המדאיגים על פני כדור הארץ: לא רק שפריטים שעשויים פלסטיק מיועדים לרוב לשימוש לטווח קצר למדי, ולכן הם [מוצאים מהר מאוד את דרכם לאשפה](#), אלא שהפלסטיק גם מזהם את הקרקע ואת הנוף, נאכל על ידי בעלי החיים וגורם להם לפציעות, לזיהום ולחנק. כמות עצומה של פסולת הפלסטיק שאנחנו משליכים מגיעה בסופו של דבר אל הים: [12 מיליון טונות של פלסטיק מגיעים לים בעולם בכל שנה](#) - כלומר, טון שלם של פלסטיק כל 2.6 שניות. שם הפסולת מצטברת לאיים צפים גדולים או מתפרקת לחתיכות קטנות של מיקרו פלסטיק שפוגעות בבעלי החיים ובסביבה הימית. עד לשנת 2050, מעריכים מחקרים מהזמן האחרון, [יהיה משקל הפלסטיק בים גדול ממשקל הדגים שבו](#). הפסולת הימית - והפלסטיק במיוחד - מהווה גם סיכון סביבתי חמור לבריאות האדם: מחקרים בעולם ובארץ מצביעים על הימצאות של חלקיקי פלסטיק בגופם של בעלי חיים ימיים, לרבות כאלה הנאכלים על ידי האדם. גליה פסטרנק, דוקטורנטית בביה"ס למדעי הים באוניברסיטת חיפה ומומחית לזיהום ים, ערכה במסגרת עבודת הדוקטורט שלה [סקרי פסולת בחופי ישראל](#) במהלך השנים 2012-2015, בהם היא גילתה כי נתוני פסולת הפלסטיק בחופי ישראל הם גרועים ביותר בהשוואה לנתונים העולמיים: בעוד שהממוצע העולמי עומד על 75 אחוז פלסטיק בחופים, הרי שבישראל היווה הפלסטיק 90 אחוז מהפסולת בחופים. למרות זאת, בסקר שערכה פסטרנק בחודש יוני האחרון היא נתקלה דווקא בחדשות משמחות: בחופים ציפו לה הפעם הרבה פחות שקיות פלסטיק

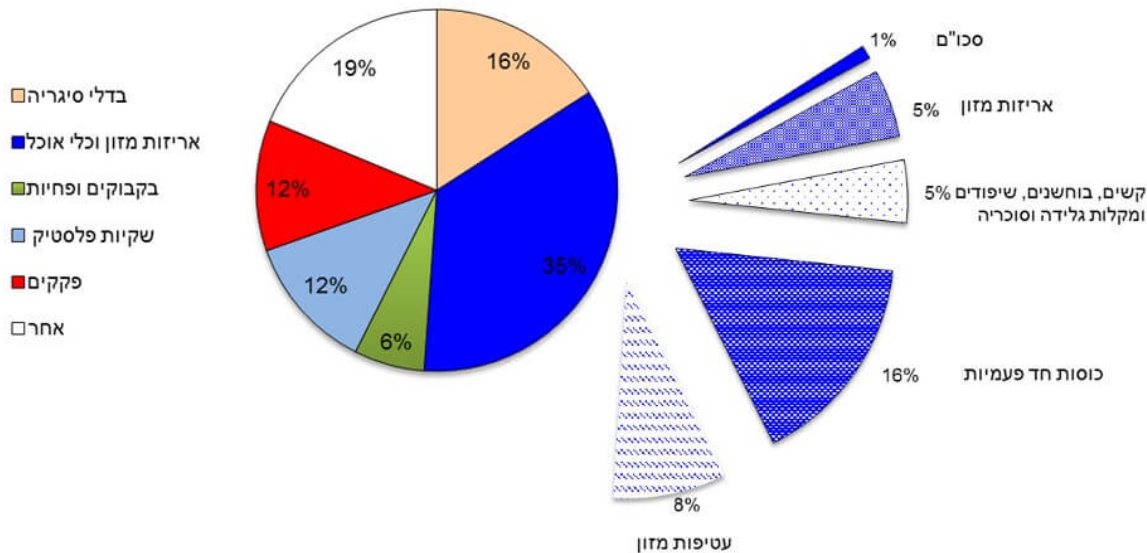
איסוף פסולת בחופים. כמות השקיות היחסית בחופים ירדה ל-12 אחוז. צילום: גליה פסטרנק

לאן פרחו השקיות?

“תוצאות מחקר הדוקטורט שלי, שהתבססו על ממוצע של 19 הסקרים שערכנו בשמונה חופים בין השנים הללו, הצביעו על כך שמרבית הפסולת בחופי ישראל היא מקומית, ומקורה העיקרי הם נופשים בחוף”, מספרת פסטרנק. “התוצאות הראו ש-55 אחוז מכלל מהפסולת הימית שמקורה זוהה הינה ממקור חופי, ומזיהוי פריטים על פי התוויות נמצא כי 75 אחוז מהפסולת יוצרה או שווקה בישראל. 90 אחוז מהפסולת, כאמור, היתה עשויה פלסטיק”. בסיווג פריטי הפסולת הנפוצים ביותר מצאה פסטרנק כי 32 אחוז מהפסולת שאותרה בחופים הם כלים חד-פעמיים ואריזות מזון, ואחריהן שקיות ניילון - 23 אחוז, בדלי סיגריות - 12 אחוז, פקקי בקבוקים - 11 אחוז, ובקבוקי פלסטיק - חמישה אחוזים. “את הסקר האחרון ביצעתי במהלך חודש יוני 2017 בחמישה חופים לא מוכרזים: זיקים, מעגן מיכאל, קריית חיים, בצת ועכו”, מספרת פסטרנק, “בכולם ביצעתי גם את הסקרים הקודמים. הסקרים נערכים בחופים לא מוכרזים בלבד, כיוון שאלה הם החופים שנכללים במסגרת תכנית [‘חוף נקי’](#) של המשרד להגנת הסביבה, ועל ניקיונם אחראיות הרשויות המקומיות”. “בסקר אמנם ראינו שפלסטיק עדיין מהווה 90 אחוז מהפסולת, אבל הנתון המשמח היה שכמות השקיות היחסית בחופים ירדה ל-12 אחוז - ככל הנראה בזכות חוק השקיות שנכנס לתוקף בתחילת השנה”, היא מספרת. בישראל - טרם החלת החוק - עמד השימוש הממוצע [של צרכן](#) על כ-350 שקיות מסוג “גופיה” חד-פעמיות בשנה. מדובר בשימוש גבוה בהרבה מהמקובל ברוב מדינות האיחוד האירופי, ומדינות מערב אירופה בפרט - שם עומד השימוש על בין 50 ל-200 שקיות לאדם לשנה. לפי [נתונים שפרסם המשרד להגנת הסביבה](#) בחודש מאי האחרון, בעוד שברבעון הרביעי לשנת 2016 דיווחו

הקמעונאים הגדולים על יותר מ-280 מיליון שקיות שרכשו לחלוקה, ברבעון הראשון של 2017 הם מכרו רק כ-55 מיליון שקיות. מדובר בהפחתה של יותר מ-80 אחוז. הנתונים האלה עומדים בקנה אחד עם נתוני הסקר של פסטרנק. עושה רושם שחוק השקיות - במסגרתו מאז תחילת שנת 2017 נדרשים הצרכנים לשלם 10 אגורות לשקית ברשתות הקמעונאיות הגדולות - כבר השיג תוצאות הניכרות גם בירידה מסויימת בכמות היחסית של שקיות הפלסטיק בחופים. אולם החוק חל כרגע למעשה אך ורק על רשתות המרכולים הגדולות (וגם שם - רק לגבי שקיות קופה סטנדרטיות עם ידיות, ולא לגבי גילי השקיות במחלקת הפירות והירקות), ולא בחנויות אחרות (הלבשה, הנעלה, חנויות מזון קטנות יותר וכו'). "ההימצאות של פחות שקיות בחופים מעלה את השאלה - האם יכול להיות שלמרות שהחוק חל כרגע רק על רשתות המרכולים הגדולות, זה גורם לישראלים לקחת פחות שקיות גם במקומות אחרים?" תוהה פסטרנק. ובאמת, האם יכול להיות שזהו סימן לכך שאנחנו עדים לתחילתו של שינוי תודעתי אצל הישראלים?

פריטי פסולת עיקריים בחופים

הנחה למי שמביא כוס רב-פעמית

פסטרנקה העלתה מהסקר האחרון נתונים מעניינים נוספים לגבי אופי הפסולת בחופים. היא מצאה שבעוד שסכומים מהווה אחוז אחד בלבד מכלל פסולת הפלסטיק, אריזות ועטיפות מזון מהווים 13 אחוז מתוכה, קשיות שתייה (ומקלות סוכריות, מקלות שלגונים ושיפודי עץ) מהווים חמישה אחוזים מכלל הפסולת, ואילו כוסות פלסטיק חד-פעמיות מהוות 16 אחוז מפסולת הפלסטיק בחוף. ממצאים אלה מצביעים על כך שהפחתה במקור של השימוש בכלים-חד פעמיים ואריזות מזון (רובם עשויים פלסטיק), עשויה להפחית משמעותית את כמות הפסולת הימית. לנוכח הצריכה ההולכת וגוברת של כלים חד-פעמיים - הניכרת בין השאר בהגדלה משמעותית של חנויות למוצרים אלה - מציעה פסטרנקה מספר צעדים שיכולים לעזור לצמצם את השימוש בפלסטיק. "יש צורך בחקיקה לצמצום שיווק המוצרים הללו, אם כי נדרשת בחינה איך לבצע זאת נכון - בצורה שלא תפגע באוכלוסיות חלשות ומיוחדות, ולא תיצור הטעיה בציבור", אומרת פסטרנקה. "כדי ליצור שינוי בנורמות ההתנהגות בקרב הציבור, יש צורך בפעולות הסברה וקמפיינים - שיעודדו, לדוגמה, שימוש בכלים רב-פעמיים, הפסקת שימוש בקשיות, מכירת בקבוקים בהם הפקקים נפתחים בלי להתנתק מהבקבוק, ומוצרים עם פחות אריזות. ברמה המקומית, הרשויות המקומיות יכולות לצמצם את הפסולת בחופים במגוון אמצעים", היא מוסיפה. "אפשר לעודד קיוסקים ומסעדות לאורך החוף לשמור על

סביבתם נקיה - על ידי מבצעים שבהם מי שמביא פסולת שאסף בחוף יקבל הנחה, צמצום הגשת שתייה בכוסות פלסטיק (למשל על ידי מתן הנחה למי שמביא כוס רב פעמית), איסור הגשת קשים, הגשת בקבוקי שתייה ללא פקק, פינוי מהיר של השולחנות ואיסוף הפסולת בסביבת בית העסק. ניתן לייצר הסברה בחופים באמצעות שילוט או הפעלת מתנדבים, לקבוע איסור על הכנסת כלי פלסטיק חד-פעמיים לחוף, להציב פחי אשפה ומכלי מחזור בכניסה לחופים ולחזק את האכיפה נגד משליכי פסולת. בנוסף, חשוב להקפיד על ניקוי החוף במשך כל היום, כדי ליצור אווירה נקיה בחוף - המעודדת שמירה על הניקיון. "לא חסרים דברים שאפשר לעשות. בחו"ל יש יוזמה שנקראת 'אתגר יולי נטול פלסטיק'", מספרת פסטרנק, "זו יוזמה שמקורה באוסטרליה, שנפוצה יותר ויותר בעולם - ובמסגרתה מבקשים מאנשים לנסות להפחית את השימוש שלהם בפלסטיק בחודש יולי. אם לא להפסיק אותו לחלוטין, אז לפחות להפסיק להשתמש במוצרים מסוימים שהם בעייתיים, כמו קשיות שתייה ושקיות ניילון. המטרה היא בעיקר לגרום לאנשים להבין כמה הם משתמשים בפלסטיק, ולעודד אותם להפחית את השימוש. אני חושבת שלמודעות של הציבור לנושא יש חלק מהותי מאוד בנושא של הפחתת פסולת הפלסטיק, בחופים ובכלל". בעקבות הכתבה ב"זווית" הסיפור פורסם גם ב-[ynet](https://www.ynet.co.il)